

CYNGOR SIR YNYS MÔN		
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	
Dyddiad:	08 Chwefror 2022	
Pwnc:	Adroddiad Yswiriant Blynyddol 2020-21	
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.gov.uk	
Awduron yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg 01248 752611 MarionPryor@ynysmon.gov.uk	Julie Jones Rheolwr Risg ac Yswiriant 01248 752609 JulieJones@ynysmon.gov.uk
<p>Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae pwyllgorau archwilio'n elfen allweddol o lywodraethiant corfforaethol ac yn ffynhonnell bwysig o sicrwydd ynghylch trefniadau sefydliad mewn perthynas â rheoli risg, cynnal amgylchedd rheoli effeithiol ac adrodd ar berfformiad ariannol a pherfformiad arall. O ganlyniad, mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio yn eirioli ei rôl ehangach ym mhob agwedd o sicrwydd. Mae'r adroddiad hwn yn darparu'r Pwyllgor â gwybodaeth am sut mae'r Cyngor wedi rheoli ei weithgareddau sicrwydd dros y bum mlynedd ddiwethaf a'i heriau ar gyfer y dyfodol.</p>		

1. RHAGARWEINIAD

1.1. Mae'r adroddiad hwn yn delio â'r trefniadau yswirio a hanes y colledion diweddar ar gyfer y prif feysydd risg lle mae yswiriant.

2. ARGYMHELLIAD

2.1. Bod y Pwyllgor yn ystyried yr adroddiad ac yn cynnig unrhyw sylwadau arno.

ADRODDIAD YSWIRIANT BLYNYDDOL 2020-21

Ionawr 2022

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA, Pennaeth Archwilio a Risg

Julie Jones, Rheolwr Risg ac Yswiriant

CYNNWYS

CYFLWYNIAD	1
CRYNODEB HAWLIADAU	3
TUEDDIADAU HAWLIADAU	4
Hawliadau Atebolrwydd y Cyflogwyr	4
Hawliadau Atebolrwydd Cyhoeddus	4
Hawliadau Modur	4
Hawliadau Eiddo	5
Hawliadau Cyn 2016	5
HERIAU'R DYFODOL	6
ATODIAD A - CRYNODEB HAWLIADAU	8

Llun ar y clawr: Rhosneigr yn ystod corwynt Ophelia, Hydref 2017

CYFLWYNIAD

Mae gan y Cyngor amrywiaeth o bolisïau yswiriant yn eu lle a'r prif rai yw **atebolrwydd cyhoeddus** ac **atebolrwydd y cyflogwr**, **eiddo** ac yswiriant **modur**.

Mae **polisïau atebolrwydd cyhoeddus** ac **atebolrwydd y cyflogwr** yn indemnio'r Cyngor yn erbyn costau ac iawndal mae'n atebol i dalu pan fydd aelod o'r cyhoedd, busnesau neu weithwyr yn cyflwyno hawliadau o ganlyniad i ddifrod, anafiadau neu salwch sy'n codi o ganlyniad i esgeulustod y Cyngor.

Mae'r polisïau **eiddo** yn digolledu'r Cyngor am ddifrod i'w adeiladau a'u cynnwys yn dilyn difrod a achosir gan beryglon penodol.

Mae **yswiriant modur** yn cyfuno elfen o'r ddau o ran ei fod yn indemnio'r Cyngor yn erbyn difrod neu anafiadau a achosir i drydydd parti gan ei gerbydau ac mae'n digolledu'r Cyngor am ddifrod i'w gerbydau.

Mae'r Cyngor yn defnyddio cyfuniad o **hunain yswiriant** ac **yswiriant allanol** er mwyn diogelu yn erbyn canlyniadau ariannol risg. Mewn rhai achosion mae'r Cyngor wedi trefnu yswiriant allanol ond yn hunain yswirio canran fawr o'r hawliadau sydd wedi eu talu drwy ddewis talu **swm cychwynnol mawr (excess)**. I leihau'r risg ariannol mae'r Cyngor wedi negodi arhosfa agregau (cap) ar y polisïau hyn ac unwaith mae hwn yn cael ei gyrraedd mae'r yswiriwr yn talu unrhyw hawliadau pellach.

Ers 1 Hydref 2017, mae'r swm cychwynnol (excess) ar gyfer y prif bolisïau fel â chanlyn:

Atebolrwydd Cyhoeddus a Chyflogwr	£50,000
Modur	£1,000
Eiddo - Ysgolion	£25,000
Eiddo - Adeiladau Cyffredinol a Thai	£10,000
Eiddo - Mân ddaliadau a Masnachol	£250

Mae hunain ariannu colledion yn rhan o agwedd gyffredinol y Cyngor tuag at reoli risg. Mae'n darparu mwy o gymhelliant i ddelio â risg yn fwy effeithiol o gofio bod unrhyw ostyngiad mewn hawliadau o fudd i'r Cyngor. Mae hefyd yn lleihau'r premiwm sy'n daladwy ac atebolrwydd y Cyngor ar gyfer Treth Premiwm Yswiriant (sydd ar hyn o bryd yn 12%)¹. Yn 2021/2022 roedd y premiwm yswiriant a dalwyd oddeutu £718.5k gan gynnwys £73k o Dreth Premiwm Yswiriant. Mae hyn yn gynydd o tua 8% ers 2020/2021. Er bod cyfran o hyn yn ymwneud â ffactorau chwyddiant ar y symiau sydd wedi'u hyswiro, bu cynnydd yn y gyfradd hefyd, yn enwedig mewn perthynas ag yswiriant eiddo. Mae'r cynnydd hwn yn y gyfradd yn eang yn dilyn colledion a wynebwr gan yswirwyr yn fyd-eang o ganlyniad i hawliadau sy'n gysylltiedig â'r tywydd (e.e. llifogydd, stormydd ac ati) a cholledion mawr eraill (e.e. tanau mewn adeiladau cyhoeddus), ac felly ni ddylid eu hystyried yn benodol i Ynys Môn.

Er mwyn cwrdd elfen hunain yswiriant unrhyw hawliad, mae'r Cyngor wedi sefydlu Cronfa Yswiriant. Mae awch y Cyngor am risg a'r angen i sicrhau sefydlogrwydd y Gronfa Yswiriant dros y tymor hir yn dylanwadu ar y lefel o hunain yswiriant.

Er mwyn bodloni'r lefel hon o hunain yswiriant, fel ar 31 Mawrth 2021, roedd Cronfa Yswiriant y Cyngor yn cynnwys £1.250m mewn Cronfa Arian Wrth Gefn wedi'i chlustnodi a £290k yn y Cyfrif Darpariaeth Yswiriant.

Tra ei bod hi'n bwysig sicrhau bod y Gronfa Yswiriant yn cynnwys adnoddau digonol i gwrdd â'i rwymedigaethau, mae yna hefyd gyfle i gynnal gwell cydbwysedd na sydd angen. Er mwyn sicrhau bod y Gronfa yn ddigonol i gwrdd â chostau ei hawliadau ond nad yw'n cynnwys gormod o arian wrth gefn, bydd y Rheolwr Yswiriant a Risg, mewn cydweithrediad â'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151, yn adolygu'r Gronfa bob blwyddyn.

---

¹ Cynyddodd treth premiwm yswiriant o 6% i 9.5% ym mis Tachwedd 2015, i 10% yn Hydref 2016 ac ar 1 Mehefin 2017, i 12%.

CRYNODEB HAWLIADAU

Mae'r adroddiad hwn yn darparu crynodeb o hawliadau sydd wedi eu gwneud o dan neu yn erbyn trefniadau yswiriant mewnol ag allanol y Cyngor ar gyfer y cyfnod **1 Ebrill 2016 i 31 Rhagfyr 2021**, yn seiliedig ar ddyddiad y digwyddiad ac nid ar ddyddiad gwneud neu gyflwyno'r hawliad, ac ar gyfer hawliadau a gyflwynwyd cyn 1 Ionawr 2022. Cyfanswm cost yr hawliadau yw cyfanswm y gost i'r Cyngor a'i yswiriwr yn cynnwys iawndal a chostau.

Mae crynodeb o'r hawliadau sydd wedi eu cynnwys yn [Atodiad A](#) o'r adroddiad hwn yn darparu dadansoddiad o bob polisi, yn ôl pob blwyddyn ariannol ar gyfer y Cyngor yn ei gyfanrwydd o'r nifer o hawliadau sydd wedi:

- cael eu talu,
- cael eu setlo heb unrhyw gostau na thaliadau, neu
- lle nad yw'r hawliad wedi ei setlo hyd yma.

Mae'r crynodeb hefyd yn cynnwys y swm a dalwyd o ran yr hawliadau hynny a setlwyd a'r swm sydd wedi'i gadw wrth gefn ar gyfer yr hawliadau hynny nad ydynt wedi eu setlo hyd yma.

Dylid pwysleisio na fydd yr holl hawliadau sydd '*dal yn agored*' ac sydd ag arian wrth gefn yn eu herbyn yn cael eu talu neu eu setlo yn unol â'r swm wrth gefn sydd yn er herbyn. Mae hyn yn arbennig o wir ar gyfer hawliadau atebolrwydd; bydd hawliadau ag arian wrth gefn mawr yn eu herbyn yn aml yn cael eu setlo am symiau llawer is neu am ddim costau o gwbl.

Gall nifer yr hawliadau hefyd gynyddu dros amser, oherwydd mewn rhai achosion, mae hawliadau yn cael eu cyflwyno nifer o flynyddoedd ar ôl y digwyddiad. Er enghraifft, mae gan blentyn a anafwyd yn yr ysgol gynradd gyfnod o dair blynedd ar ôl troi yn 18 oed i gyflwyno eu hawliad. O ganlyniad, bydd nifer yr hawliadau a chyfanswm yr arian wrth gefn yn newid dros amser.

TUEDDIADAU HAWLIADAU

Hawliadau Atebolrwydd y Cyflogwyr

Mae nifer yr hawliadau am anaf personol a gyflwynir gan weithwyr yn parhau'n isel ar ddwy neu dair y flwyddyn dros y cyfnod o 5 mlynedd. Mae'r rhan fwyaf o'r hawliadau a gyflwynir o ganlyniad i ddamwain benodol yn y gwaith. Mae swm wrth gefn o tua £75,000 yn berthnasol i hawliad lle honni'r cyn-athro fod wedi dioddef straen sy'n gysylltiedig â gwaith.

Hawliadau Atebolrwydd Cyhoeddus

Mae nifer yr hawliadau atebolrwydd cyhoeddus wedi parhau i ostwng dros y pum mlynedd diwethaf. Yn hanesyddol, mae anaf i ddefnyddwyr y ffordd a difrod i gerbydau ar y briffordd yn gyfran sylweddol o'r hawliadau a dderbyniwyd. Er bod gostyngiad sylweddol yn nifer yr hawliadau sy'n gysylltiedig â phrifyrdd yn ystod y cyfnod clo cyntaf pan oedd nifer yr ymwelwyr a'r traffig yn isel iawn, yn genedlaethol mae nifer yr hawliadau sy'n gysylltiedig â phrifyrdd wedi cynyddu ers hynny. Fodd bynnag, nid dyma'r sefyllfa ar Ynys Môn gan fod ar y cychwyn ni ddisgynnodd y nifer hawliadau sy'n gysylltiedig â phrifyrdd yn sylweddol o'r lefelau cyn y pandemig ac mae'r nifer yn parhau'n isel gyda dim ond 10 hawliad o'r fath wedi'u gwneud ers mis Ebrill 2021. Er mai ychydig iawn o hawliadau a wnaed yn erbyn unrhyw wasanaeth arall, mae rhai hawliadau gyda swm wrth gefn uchel. Mae'r rhain yn cynnwys hawliadau sy'n ymwneud ag amddiffyn plant, a hawliad sy'n ymwneud â'r adain forwrol, sydd, gyda'i gilydd, â swm wrth gefn gwerth tua £325k. O'r hawliadau atebolrwydd cyhoeddus a dalwyd, y mwyaf arwyddocaol yw iawndal a chostau o bron i £12k o ganlyniad i rywun faglu ar y briffordd.

Hawliadau Modur

Mae nifer yr hawliadau modur wedi gostwng dros y ddwy flynedd ddiwethaf a gellir priodoli hyn i lai o swyddogion yn teithio yn ystod y pandemig. Fodd bynnag, mae cost hawliadau modur wedi cynyddu. Mae hwn yn duedd genedlaethol oherwydd bod cost partiau wedi cynyddu, bod cerbydau modern mwy soffistigedig, a chost llogi ceir wedi cynyddu. Ceir tystiolaeth o hyn mor bell yn ôl â 2017/2018 pan gafodd pedwar o gerbydau trydan y Cyngor eu hysgrifennu ffwrdd ar gost o dros £72,000, yn dilyn llifogydd.

Hawliadau Eiddo

Y tywydd yw'r prif reswm dros hawliadau am ddifrod i eiddo. Daeth storm Ophelia â gwyntoedd cryfion, gyda gwyntoedd o 70 i 80mya ar brydiau, yn 2017 ac arweiniodd at ddifrod o dros £85k i do Canolfan Hamdden Plas Arthur. Yn fwy diweddar, achosodd storm Arwen ddifrod i adeiladau amaethyddol ar nifer o fanddaliadau'r Cyngor. Yn ffodus, mae difrod i eiddo'r Cyngor oherwydd tân a pheryglon eraill yn gymharol anghyffredin. Mi oedd yr hawliad tân diwethaf mewn manddaliad ym mis Chwefror 2020 ac mae dros £30k o'r swm wrth gefn sy yn erbyn 2020/2021 yn ymwneud ar hawliad hynny.

Hawliadau Cyn 2016

Dylid nodi bod Atodiad A yn rhoi manylion hawliadau am y cyfnod o 1 Ebrill 2016 at 31 Rhagfyr 2021. Mae hawliadau eraill sy'n ymwneud â chyfnodau cyn y cyfnod hwn dal yn agored. Ar hyn o bryd mae pedwar hawliad atebolrwydd cyhoeddus yn y categori hwn; un sy'n gysylltiedig â'r briffordd, un mewn ysgol, a dau yn ymwneud ag amddiffyn plant. Mae'r cyfanswm wrth gefn ar gyfer y pedwar hawliad hwn yn cyfateb i tua £215k ac mae'r rhain yn amlygu y gall rhai hawliadau gymryd blynyddoedd lawer i'w datrys neu hyd yn oed eu gwneud.

Yn gyffredinol, y duedd yw bod nifer yr hawliadau'n isel; fodd bynnag, mae hawliadau'n mynd yn ddrutach.

HERIAU'R DYFODOL

Heb os, mae'r pandemig wedi cael effaith gadarnhaol ar niferoedd hawliadau. Fodd bynnag, gallai ffyrdd newydd o weithio, gan gynnwys mwy o bobl sy'n gweithio gartref, achosi cynnydd mewn hawliadau straen ac ystumiol neu hyd yn oed fath newydd o hawliadau nad ydym wedi'u gweld o'r blaen. Yn ogystal, mae arferion gwaith hefyd wedi newid a gall hyn effeithio ar allu'r Cyngor i amddiffyn hawliadau wrth symud ymlaen. Un enghraifft yw ffyrdd sy'n cael eu harolygu gan un swyddog yn gyrru, lle'n flaenorol arfer gorau fyddai i ddau swyddog gynnal yr arolygiad; un yn gyrru a'r llall yn chwilio am ddiffygion.

Derbynnir bod gweithgareddau twyllodrus wedi cynyddu yn ystod y pandemig ac mae'n bosib y bydd unigolion yn parhau â gweithgareddau o'r fath mewn yn dilyn y pandemig. Felly, mae'n bosib bydd cynnydd mewn hawliadau ffug neu sydd wedi eu gorliwio yn cael eu cyflwyno. O ganlyniad, mae swyddogion yn arbennig o wylidwrus wrth ystyried honiadau o ddamweiniau yn ystod cyfnodau o gloi pan fo tystion yn brin.

Mae'r Cyngor yn berchen ac yn rheoli tua 4,000 o dai a garejys ledled yr Ynys. Er bod wedi cyflawni Safon Ansawdd Tai Cymru (WHQS)² ers 2012, mae nifer fach o hawliadau sy'n honni bod tai'n dadfeilio yn cael eu derbyn yn flynyddol. Er nad yw'r rhain yn faterion yswiriant ac felly nid ydynt yn cael eu hadlewyrchu yn yr ystadegau a gyflwynir yn atodiad A, mae'n ofynnol i adnoddau'r Cyngor ymchwilio, gwneud gwaith cynnal, a thalu iawndal a chostau lle bo angen. Gall hyn fod yn heriol os bydd nifer yr hawliadau'n cynyddu i lefelau mae rhai awdurdodau lleol wedi gweld.

Mae newid hinsawdd bellach wedi'i gydnabod fel argyfwng ac rydym yn ymwybodol o'r effaith y mae stormydd, llifogydd, erydu arfordirol a thywydd poeth wedi cael yn fyd-eang ac yn lleol yn ddiweddar. Mae digwyddiadau o'r fath yn debygol o ddigwydd yn amlach ac yn cael mwy o effaith pan fyddant yn digwydd. Mae'r effaith ar yr unigolion a'r cymunedau y mae digwyddiadau o'r fath yn effeithio arnynt yn drasig ond mae effaith hefyd ar yswirwyr o ran costau setlo'r hawliadau sy'n deillio o hynny.

² Safon Ansawdd Tai Cymru (WHQS) yw safon ansawdd tai Llywodraeth Cymru. Cyflwynwyd y WHQS gyntaf yn 2002 a'i nod yw sicrhau bod pob annedd o ansawdd da ac yn addas ar gyfer anghenion trigolion presennol a'r dyfodol. Gosododd Llywodraeth Cymru darged i'r holl landlordiaid cymdeithasol wella eu stoc tai er mwyn bodloni'r safonau WHQS cyn gynted â phosibl, ond erbyn 2020 fan bellaf. Cadarnhawyd yr angen hwn gan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

² Mae rhai eiddo yn parhau fel rhai a nodir yn 'fethiannau derbyniol'.

Yn gyffredinol, mae cost hawliadau'n cynyddu oherwydd bod cost partiau ac ati yn cynyddu. Mae cost atgyweirio, cerbydau ac adeiladau wedi codi'n sylweddol wrth i effeithiau Brexit a'r pandemig effeithio'r gadwyn gyflenwi wthio cyfradd chwyddiant i lefelau na welwyd yn flaenorol y ganrif hon. Mae datblygiadau technegol mewn cerbydau hefyd yn golygu bod rhaid newid fwy o bartiau na'r arfer. Er enghraifft, gall bwmpwr bellach gynnwys llawer o synwryddion, sydd hefyd angen eu newid yn dilyn mân wrthdrawiad. Yn yr un modd, mae cost deunyddiau adeiladu wedi cynyddu oherwydd problemau cyflenwad a'r galw a gall dulliau adeiladu modern losgi'n haws na dulliau traddodiadol. Felly, os bydd colled, mai'n debygol y byddai yn ddrytach i ail-adeiladu oherwydd bod costau adeiladu yn uwch ac y bydd mwy o ddifrod wedi'i achosi. Mae cost hawliadau am anafiadau hefyd yn cynyddu. Mae hyn yn arbennig o wir am hawliadau mwy lle mae elfen o ofal barhaus oherwydd wrth i gymdeithas fyw'n hirach a'r triniaethau wella, mae cost gofal yn cynyddu.

Bydd yr holl ffactorau hyn yn effeithio ar faint mae yswirwyr yn talu wrth setlo hawliadau a gyflwynir iddynt ac mae'n siŵr y bydd hyn yn arwain at yswirwyr yn codi premiymau uwch. Felly, mae'n debygol y bydd y premiymau y mae'r Cyngor yn talu am yswiriant wrth symud ymlaen yn parhau i gynyddu hyd yn oed os yw'r hawliadau a wnaed ac a dderbyniwyd yn isel. Dylai sicrhau bod prosesau a mesurau addas ar waith i reoli ei risgiau leihau'r cynnydd mewn premiwm. Gall rheoli risgiau'n dda hefyd ganiatáu i'r Cyngor dderbyn mwy o risg drwy gynyddu gormodedd a didynnu, gan gadw cydbwysedd rhwng y risgiau rydym yn eu hyswirio a chost y premiwm.

ATODIAD A – CRYNODEB HAWLIADAU

Polisi	Cyfnod	Nifer			Cost (£)	
		Wedi Eu Talu	Wedi Setlo Heb Gost	Heb Ei Setlo	Swm Sydd Wedi Ei Dalu	Swm Wrth Gefn
Atebolrwydd Cyhoeddus	2016/2017	28	57	1	47,920	10,000
	2017/2018	24	35	1	33,387	11,719
	2018/2019	22	52	3	31,960	203,399
	2019/2020	10	40	3	7,921	27,510
	2020/2021	9	32	12	16,377	124,479
	2021/2022	1	4	17	1,670	212,403
Atebolrwydd y Cyflogwr	2016/2017	1	2	0	8,883	0
	2017/2018	3	3	0	27,519	0
	2018/2019	0	0	2	0	87,000
	2019/2020	0	0	0	0	0
	2020/2021	0	0	1	0	5,000
	2021/2022	0	0	1	0	4,974
Cerbydau	2016/2017	11	21	0	13,179	0
	2017/2018	17	6	0	97,903	0
	2018/2019	16	18	0	13,887	0
	2019/2020	15	6	1	29,332	11,046
	2020/2021	8	1	8	9,286	9,044
	2021/2022	0	1	14	0	31,262
Eiddo	2016/2017	19	10	0	78,632	0
	2017/2018	18	17	0	153,594	0
	2018/2019	9	5	0	17,500	0
	2019/2020	3	3	3	12,991	35,800
	2020/2021	1	0	1	10,000	720
	2021/2022	0	0	16	0	32,191
Arall	2016/2017	0	1	0	0	0
	2017/2018	2	1	0	331	0
	2018/2019	2	0	0	743	0
	2019/2020	0	0	0	0	0
	2020/2021	0	1	0	0	0
	2021/2022	0	0	0	0	0
Cyfanswm	2016/2017	59	91	1	148,615	10,000
	2017/2018	64	62	1	312,734	11,719
	2018/2019	49	75	5	64,091	290,399
	2019/2020	28	49	7	50,245	43,356
	2020/2021	18	34	22	35,664	139,243
	2021/2022	1	5	48	1,670	280,830